

УДК 174 (042.4) (075.8)

Цитування:

Конюкова І. Я., Сидоровська Є. А. Тенденції розвитку міжкультурної комунікації в соціальних мережах. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2022. № 4. С. 21–25.

Konyukova I., Sydorovska E. (2022). Development Trends of Intercultural Communication in Social Networks. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 4, 21–25 [in Ukrainian].

Конюкова Ірина Яківна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філософії і педагогіки
Київського національного університету
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0003-3037-4807>
lubasha.ko@gmail.com

Сидоровська Євгенія Анатоліївна,
кандидат культурології, старша викладачка
кафедри філософії і педагогіки
Київського національного університету
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0002-3290-5918>
etiquette2020@ukr.net

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Мета дослідження – виявити особливості та тенденції розвитку міжкультурної комунікації в контексті специфіки простору соціальних мереж на сучасному етапі. **Методологія дослідження.** Застосовано метод порівняльного аналізу (для розгляду взаємодії культур у традиційному просторі та просторі соціальних мереж); аналізу відкритих джерел інформації, що являють собою інформаційні ресурси в інтернеті (для виявлення механізмів формування культурних кордонів, а також їх подолання) та ін. **Наукова новизна.** Досліджено специфіку, форми та функції міжкультурної взаємодії в соціальних мережах; виявлено характер і тенденції розвитку міжкультурних комунікацій у соціальних мережах на початку третього десятиліття ХХІ ст. **Висновки.** Сучасні мережеві комунікації (зокрема соціальні мережі) є універсальним соціокультурним механізмом, який виник у результаті генезису та функціонування культури у взаємодії із соціальними параметрами, використання в якій інформаційно-комунікаційних технологій створює умови для легкого подолання культурних кордонів. Соціальні мережі, які представлені вебдодатками, що дають змогу людям взаємодіяти між собою, і які забезпечують середовище для обміну всіма видами контенту, що створюють іншими медіазасобами, є ефективним інструментом розвитку міжкультурної комунікації, оскільки надають людині можливість не лише вільно спілкуватися, але й відкривати для себе міжкультурні цінності та легко адаптуватися до них. Інструменти соціальних мереж, які культивують міжкультурну комунікацію, постійно розширюються та урізноманітнюються. Окрім фейсбуку й інших соцмереж, багато користувачів спілкуються через мікроблоги та нові застосунки – як наслідок, сформувалася концепція стійкого міжкультурного діалогу: користувачі отримують можливість досить ефективно вирішувати власні проблеми в межах іншої культури, швидше заводити друзів, стежити за різними подіями в певному соціокультурному просторі, бути частиною культурних цінностей, адаптуватися до них та ін.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, соціальні мережі, додатки, спілкування, міжкультурний діалог, міжкультурна адаптація.

Konyukova Iryna, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Department of Philosophy and Pedagogy, Kyiv National University of Culture and Arts; Sydorovska Evgeniia, Candidate of Cultural Studies, Senior Lecturer, Department of Philosophy and Pedagogy, Kyiv National University of Culture and Arts.

Development Trends of Intercultural Communication in Social Networks

The purpose of the study is to reveal the peculiarities and trends of the development of intercultural communications in the context of the specifics of the space of social networks at the current stage. **Research methodology.** The method of comparative analysis is applied (to consider the interaction of cultures in the traditional space and the space of social networks); analysis of open sources of information, which are information resources on the Internet (to identify the mechanisms of formation of cultural borders, as well as their overcoming). **Scientific novelty.** The specifics, forms, and functions of intercultural interaction in social networks have been studied; the nature and trends of the development of intercultural communications in social networks at the beginning of the third decade of the 21st century have been revealed. **Conclusions.** Modern network communications (especially social networks) are a universal socio-cultural mechanism that arose as a result of the genesis and functioning of culture in interaction with social

parameters, in which the use of information and communication technologies creates conditions for easy overcoming of cultural boundaries. Social networks, which are represented by web applications that allow people to interact with each other, provide an environment for sharing all types of content created by other media tools. They are an effective tool for the development of intercultural communication, as they provide a person with the opportunity not only to communicate freely, but also to discover intercultural values for yourself and easily adapt to them. Social media tools that cultivate cross-cultural communication are expanding and diversifying every day. In addition to the usual use of Facebook and other similar popular applications, many users communicate through microblogs and new applications. Because of the organic development of social networks, the concept of sustainable intercultural dialogue was formed: users get the opportunity to solve their own problems within the boundaries of another culture quite effectively, make friends faster, follow various events in a certain socio-cultural space, to be a part of cultural values, and to adapt.

Key words: intercultural communication, social networks, applications, communication, intercultural dialogue, intercultural adaptation.

Актуальність теми дослідження. Станом на початок третього десятиліття XXI століття значний вплив на культуру здійснюють нові види медіа. У зв'язку з актуалізацією потреб у нових засобах масової інформації створюються різноманітні соціальні мережі та медіапростори, що здійснюють вплив на суспільство в питаннях політики, культури, економіки, спричиняють різноманітні соціальні зміни. Соціальні мережі, такі як Facebook, інтернет-блоги, MySpace, YouTube, Twitte та Instagram, дали змогу людям з будь-якої точки світу вступити у взаємодію з представниками найрізноманітніших культур і держав. В умовах, які диктує простір нових медіа, кожний користувач може виступати в ролі споживача, видавця та критика. Наразі люди використовують соціальні мережі як для отримання інформації, ознайомлення з різними думками та поглядами, так і для взаємодії з іншими людьми.

Актуальність статті зумовлена важливістю розгляду й теоретичного осмислення проблематики впливу соціальних мереж на процеси міжкультурної комунікації на сучасному етапі.

Аналіз досліджень і публікацій. Популяризація та активний розвиток соціальних мереж зумовили зростання наукового інтересу до різноманітних аспектів їх впливу на культуру сучасного суспільства. У вітчизняному академічному вимірі представлено багато розвідок, присвячених питанням самоідентифікації особистості в мережевих суспільствах, соціальним практикам, нормативно-ціннісним установкам та можливостям соціального контролю над ними, основним тенденціям розвитку механізмів культурного розмежування та подолання культурних кордонів у просторі соціальних мереж задля встановлення діалогу. Важливими в контексті розгляду проблематики міжкультурної комунікації в просторі соціальних мереж стали наукові статті Е. Кучменко «Сучасні тенденції

міжкультурного спілкування» [1], І. Макух-Федоркової «Міжкультурне значення комунікації у контексті глобалізаційних процесів» [2], В. Тинного «Особливості формування міжкультурної комунікації засобами інформаційно-комунікаційних технологій» [4], А. Попової «Соціальні мережі як інформаційне середовище формування міжкультурної компетенції іноземних студентів» [3] та ін., проте загалом питання міжкультурних комунікацій у контексті специфіки простору соціальних мереж на сучасному етапі лишається не достатньо висвітленим і вимагає подальшого дослідження з позиції сучасної культурології.

Мета дослідження – виявити особливості та тенденції розвитку міжкультурних комунікацій у контексті специфіки простору соціальних мереж на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Глобалізаційні процеси, характерні для сучасного суспільства, призводять до інтенсифікації міграції, що відповідно спричинює діалог культур, їхнє взаємопроникнення. Ще більшою мірою на ці зміни в культурному просторі впливають технології інформаційного суспільства, що спрямовують міжособистісну та міжкультурну комунікацію через віртуальний інформаційний простір – технології, що перебувають в парадигмі Web 2.0.

Дослідження соціокультурної специфіки функціонування соціальних мереж як нової парадигми соціальної спільноти та їх впливу на трансформацію соціальної структури ініційовано новими соціальними практиками, нормативно-ціннісними установами та можливостями соціального контролю над ними. На думку дослідників, ефективність мережевої комунікації як універсального соціокультурного механізму є результатом генезису й функціонування культури у взаємозв'язку із соціальними параметрами, а подолання культурних кордонів значно

полегшує транскордонність інформаційно-комунікаційних технологій [12, 25].

Спілкування засобами інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема в соціальних мережах, наразі все більше замінює реальне спілкування. Це відповідно змінює основні канали міжкультурної комунікації та її характер: спілкування стає інтенсивнішим і водночас більш фрагментарним, подрібненим та поверховим.

Культура як комунікативний контекст диктує використання засобів масової інформації. Це призводить до того, що люди, які належать до однієї культури, можуть мати спільні платформи соціальних мереж (наприклад китайські соціальні мережі Wechat, Weibo та Zhihu), які відображають певні культурні вподобання, і водночас користуватися міжнародними соціальними мережами.

Соціальні мережі – це загальний термін, який відноситься до кількох типів інтернет-**додатків**, що дають змогу користувачам створювати власний контент, відомий як користувацький, та поширювати його [9, 64]. Соціальні мережі є важливою частиною життя сучасної людини, оскільки сприяють поширенню культурного розмаїття у світі [22, 153].

На сучасному етапі молоді люди спілкуються переважно в інтернеті (93%), а в 63% з них ідеться про щоденне спілкування засобами соціальних мереж, що свідчить про їх важливість у суспільстві XXI століття. Із цього погляду соціальні мережі природно стають каналом не лише особистого або організаційного спілкування, але й соціального спілкування. Окрім того, соціальні мережі збільшують свою активність з кожним днем. Іншими словами, окрім популярних застосунків, таких як фейсбук та твіттер, соціальні мережі діють у буденному житті порізному [10, 5]. Сприяючи проведенню багатьох заходів, соціальні мережі відіграють важливу роль в актуальних соціальних подіях. Надаючи свободу та сприяючи частковій детериторіалізації, соціальні мережі надають можливість індивідам реалізувати себе, що суттєво заохочує до їх активного використання. Оскільки соціальні мережі об'єднують людей, так виникають спільноти, згуртовані довкола однієї мети, формується середовище, що пов'язує соціальні рухи один з одним і посилює їх актуальність. Дослідники наголошують на тому, що таким чином була створена широка база для міжкультурної комунікації [7, 37]. Ще донедавна спілкування у форматі офлайн було надзвичайно важливим, проте це змінилося

саме завдяки розвитку соціальних мереж, які зробили можливим особисте онлайн-спілкування. Від відправки текстового повідомлення до публікації у фейсбуку – цифрові медіа можна використовувати нескінченно [13, 41].

Окрім того, що соціальні мережі є практичним інструментом для поширення повідомлень, вони водночас відіграють дуже важливу роль у створенні нових форм полікультурних відносин, зокрема в контексті адаптації до міжкультурної комунікації: міжкультурна комунікація створює відчуття приналежності та полегшує процес інтеграції в нову культуру, а соціальні мережі відіграють у них важливу роль.

Під впливом глобалізації та розвитку інформаційних технологій соціальні мережі полегшують міжкультурну комунікацію і відкривають новий простір для міжкультурної взаємодії. Міжкультурна комунікація відображає здатність ефективно та відповідним чином взаємодіяти з людьми різних культур [5, 138]. Важливу роль у цьому контексті відіграє міжкультурна комунікаційна компетентність, що передбачає знання, мотивацію та навички, необхідні для ефективної взаємодії з людьми різного культурного походження.

У науковому вимірі існує кілька класифікацій міжкультурної комунікаційної компетентності. Наприклад, А. Фантіні наголошує, що вона складається з чотирьох вимірів:

1) міжкультурного знання: цей вимір належить до навичок людини отримувати знання про свою власну культуру або іншу культуру, з якою вона взаємодіє, а також навичок отримання відповідної інформації, яка б допомогла людині взаємодіяти з людьми з іншої культури [6, 7];

2) міжкультурних стосунків: відкритість до різних культур та зацікавленість ними; на це впливає соціальний клас, вік і раса;

3) міжкультурних навичок, або міжкультурної поведінки: здатність слухати, спостерігати, інтерпретувати, аналізувати, оцінювати людей з інших культур і, зрештою, сприймати інші культури; прикладом міжкультурних навичок є вивчення другої або третьої мови, аудіювання, збирання інформації;

4) міжкультурної обізнаності: здатність людини бачити схожість та відмінність між власною та іншою культурою з критичного погляду; відображає свідомість людини, яка прагне покращити стосунки, знання та навички взаємодії з іншими культурами [8, 27].

Розглянемо вплив соціальних мереж на розвиток міжкультурної комунікації відповідно до запропонованої дослідником категоризації.

У процесі використання соціальних мереж людина:

- дізнається про основні норми й табу певної культури; поглиблює власне розуміння певної культури; осмислює важливі історичні та соціально-політичні фактори, які формують певну культуру; обговорює та порівнює різноманітні поведінкові моделі власної культури та інших культур (так відбувається розвиток міжкультурних знань);

- вивчає мову і культуру певної країни, проявляє інтерес до нових культурних аспектів, намагається зрозуміти відмінності в поведінці, цінностях, стосунках та стилях (розвиток міжкультурних стосунків);

- посилює гнучкість у міжкультурному спілкуванні, використовує стратегії для вивчення певної мови та культури, застосовує культурно-специфічну інформацію для покращення свого стилю та особистісної взаємодії, а також вирішує міжкультурні конфлікти та непорозуміння (розвиток міжкультурних навичок);

- дізнається про спільні та відмінні риси між культурами, специфіку відображення культурних цінностей певного народу, розмаїття певної культури, а також осмислює власний рівень міжкультурного розвитку (розвиток міжкультурної обізнаності).

На сучасному етапі соціальні мережі постають як унікальний простір для розвитку міжкультурної комунікації, оскільки вони: впливають на процес міжкультурної адаптації і є важливим засобом комунікації в межах цього процесу; продовжують інтенсивне міжкультурне спілкування після закінчення культурної взаємодії; створюють умови для представлення різних культур у віртуальному просторі; використовують різноманітні інструменти.

Фактична відсутність цензури в соціальних мережах, з одного боку, сприяє відкритому діалогу та забезпечує доступність інформації для представників різних культур, а з іншого – може призвести до загострення міжкультурних конфліктів. Отже, соціальні мережі здійснюють соціальний, фізичний і культурний вплив на культурну адаптацію та міжкультурні стосунки; а інформація, яку використовують та поширюють у соціальних мережах, може мати як позитивний, так і негативний вплив на формування міжкультурних компетенцій, зокрема вироблення толерантності щодо представників різних культур. Так соціальні

мережі та міжкультурне спілкування є аспектами, що впливають одне на одного та визначають одне одного.

Наукова новизна. Досліджено специфіку, форми та функції міжкультурної взаємодії в соціальних мережах; виявлено характер і тенденції розвитку міжкультурних комунікацій у соціальних мережах на початку третього десятиліття XXI століття.

Висновки. Сучасні мережеві комунікації (зокрема соціальні мережі) є універсальним соціокультурним механізмом, що виник у результаті генезису та функціонування культури у взаємодії із соціальними параметрами, використання в якій інформаційно-комунікаційних технологій створює умови для легкого подолання культурних кордонів. Соціальні мережі, представлені вебзастосунками, що дають змогу людям взаємодіяти між собою, забезпечують середовище для обміну всіма видами контенту, який створюють іншими медіаінструментами, є ефективним інструментом розвитку міжкультурної комунікації, оскільки надають людині можливість не лише вільно спілкуватися, але й відкривати для себе міжкультурні цінності та легко адаптуватися до них. Інструменти соціальних мереж, які культивують міжкультурну комунікацію, розширюються та урізноманітнюються з кожним днем. Окрім фейсбуку й інших соцмереж, багато користувачів спілкується через мікроблоги та нові застосунки – як наслідок, сформувалася концепція стійкого міжкультурного діалогу: користувачі отримують можливість досить ефективно вирішувати власні проблеми в межах іншої культури, швидше заводити друзів, стежити за різними подіями в певному соціокультурному просторі, бути частиною культурних цінностей, адаптуватися до них та ін.

Література

1. Кучменко Е. М., Кучменко Б. А. Сучасні тенденції міжкультурного спілкування. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. 2010. № 7. С. 525–535.
2. Макух-Федоркова І. Міжкультурне значення комунікації у контексті глобалізаційних процесів. *Історична панорама. Історія*. 2015. Вип. 20. С. 96–108.
3. Попова А. І. Соціальні мережі як інформаційне середовище формування міжкультурної компетенції іноземних студентів. *Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ* : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 05 березня 2016 р.). Київ : КНЕУ, 2016. С. 108–112.

4. Тинний В. І. Особливості формування міжкультурної комунікації засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ* : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 05 березня 2016 р.). Київ : КНЕУ, 2016. С. 124–127.

5. Arasaratnam L. A., Doerfel M. L. Intercultural communication competence: Identifying key components from multicultural perspectives. *International Journal of Intercultural Relations*. 2005. Iss. 29(2). Pp. 137–163.

6. Byram M. Assessing intercultural competence in language teaching. *Sprogforum*. 2000. Iss. 18(6). Pp. 8–13.

7. Engin B. Yeni Medya ve Sosyal Hareketler. *Cesur Yeni Medya*, e-book, comp. Mutlu Binark, Işık B. Fidaner, Ankara, Alternatif Bilişim Derneği Yayınları, 2011.

8. Fantini A. A central concern: Developing intercultural competence. *About Our Institution*. 2000. Pp. 25–42.

9. Kaplan A. M., Haenlein M. Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons*. 2010. Iss. 53(1). Pp. 59–68. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003>.

10. Peltekoğlu F. Sosyal Medya Sosyal Değişim, comp. Kara T., and Ebru Ö. Sosyal Medya/Akademi. Beta Yayıncılık, İstanbul, 2012.

11. Sawyer R., Chen G. M. The Impact of Social Media on Intercultural Adaptation. *Intercultural Communication Studies*. 2010. Vol. 21, no. 2. Pp. 151–169.

12. Seyfi M., Güven D. Influence of new media on intercultural communication: an example of an Erasmus student. *INFORMACIJOS MOKSLAI*. 2016. Iss. 74. Pp. 24–37. DOI: <http://dx.doi.org/10.15388/Im.2016.74.9921>.

13. Wooley S. Constantly connected: The impact of social media and the advancement in technology on the study abroad experience. *Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*. 2013. Vol. 4.2.

References

1. Kuchmenko, E. M., Kuchmenko, B. A. (2010). Modern trends of intercultural communication. Actual problems of education and upbringing of people with special needs, 7, 525–535 [in Ukraine].

2. Makukh-Fedorkova, I. (2015). Intercultural significance of communication in the context of globalization processes. Historical panorama. Specialty: History, 20, 96–108 [in Ukraine].

3. Popova, A. I. (2016). Social networks as an information environment for the formation of intercultural competence of foreign students. Strategies of intercultural communication in language education of modern universities: collection. materials of the International science and practice conference, Kyiv (March 5, 2016). Kyiv: KNEU, 108–112 [in Ukraine].

4. Tinny, V. I. (2016). Peculiarities of the formation of intercultural communication by means of information and communication technologies. Strategies of intercultural communication in language education of modern universities: collection. materials of the International science and practice conference, Kyiv (March 5, 2016). Kyiv: KNEU, 124–127 [in Ukraine].

5. Arasaratnam, L. A., Doerfel, M. L. (2005). Intercultural communication competence: Identifying key components from multicultural perspectives. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(2), 137–163 [in English].

6. Byram, M. (2000). Assessing intercultural competence in language teaching. *Sprogforum*, 18 (6), 8–13 [in English].

7. Engin, B. (2011). Yeni Medya ve Sosyal Hareketler. *Cesur Yeni Medya*, e-book, comp. Mutlu Binark, Işık B. Fidaner, Ankara, Alternatif Bilişim Derneği Yayınları [in English].

8. Fantini, A. (2000). A central concern: Developing intercultural competence. *About Our Institution*, 25–42 [in English].

9. Kaplan, A. M., Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons*, 53(1), 59–68. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003> [in English].

10. Peltekoğlu, F. (2012). Sosyal Medya Sosyal Değişim, comp. Kara T., and Ebru Ö. Sosyal Medya / Akademi. Beta Yayıncılık, İstanbul [in English].

11. Sawyer, R., Chen, GM. (2012) The Impact of Social Media on Intercultural Adaptation. *Intercultural Communication Studies*, 21, 2, 151–169 [in English].

12. Seyfi, M., Güven, D. (2016). Influence of new media on intercultural communication: an example of an Erasmus student. *Informacijos mokslai*, 74, 24–37. DOI: <http://dx.doi.org/10.15388/Im.2016.74.9921> [in English].

13. Wooley, S. (2013). Constantly connected: The impact of social media and the advancement in technology on the study abroad experience. *Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*, 4.2 [in English].

*Стаття надійшла до редакції 05.10.2022
Отримано після доопрацювання 07.11.2022
Прийнято до друку 15.11.2022*